

Oorlogsjaren

Inhoudsopgave handleiding

1. Beschrijving van het lespakket 1
2. Introductieles 2
3. Lesbrieven De Duitse inval..... 6
4. Lesbrieven Bevrijding van Westerwolde 9
5. Creatieve les 11

**Korte handleiding voor docenten basisonderwijs .
Lespakket Oorlogsjaren voor groep 7/8.**

Behorend bij de vensters:

1935 "Kamp de Beetse"

1940 De Duitse inval

1945 Bevrijding van Westerwolde

Dit lespakket is ontworpen voor leerlingen van groep 7 en 8, gericht op het verhogen van het historisch bewustzijn over Kamp de Beetse en de gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog in Westerwolde.

Leerdoelen voor groep 7-8:

1. Je weet wat er gebeurde in Westerwolde tijdens de Tweede Wereldoorlog, met aandacht voor Kamp de Beetse, de Duitse inval en de bevrijding.
 2. Je kunt uitleggen wie er in Kamp de Beetse verbleven en hoe zij daar leefden en werkten.
 3. Je begrijpt hoe het leven eruitzag voor mensen in Nederland tijdens de oorlog.
 4. Je weet wat Joodse mensen in de oorlog hebben meegemaakt.
 5. Je weet wat NSB- en SS-leden in de oorlog deden en wat er daarna met hen gebeurde.
 6. Je kent de monumenten en herdenkingen in Westerwolde en weet waarom ze belangrijk zijn.
 7. Je begrijpt waarom herdenken belangrijk is en hoe we dat in Nederland doen.
 8. Je kunt door middel van een herdenkingssteen een boodschap over de oorlog en de slachtoffers uit Westerwolde uitdrukken.
- Kerndoelen: 52, 53, 54 en 56.

Onderdelen lesmateriaal:

- Lesbrieven van de voorbereidende Powerpointles over de drie vensters.
- Excursie Kamp de Beetse.
- Lesbrieven Herdenkingsstenen beschilderen.
- Lesbrieven venster De Duitse inval.
- Lesbrieven venster Bevrijding van Westerwolde.

Excursieprogramma:

Te boeken via: Kamp De Beetse.

Locatie: Zevenmeersveenweg 10,
9551 VV Sellingen, Nederland.

Telefonisch bereikbaar: 0599 324 332. [Website]
(<https://kampdebeetse.wordpress.com/>)

Leerdoel:

Leerlingen ontdekken de historische betekenis van Kamp De Beetse door te onderzoeken welke groepen hier verbleven en de rol van het kamp tijdens en na de Tweede Wereldoorlog. Ze reflecteren op herdenken, de gevolgen van oorlog voor verschillende groepen, en hoe het verleden ons kan helpen bij het maken van bewuste keuzes in de toekomst.

Praktische informatie:

Zorg ervoor dat er tijdig begeleiding geregeld wordt.

Programma (90 minuten):

- 40 min. Interactieve rondleiding langs monumenten voor Joodse mensen en NSB'ers aan de hand van een tijdlijn van de geschiedenis van het kamp.
- 10 min. Pauze
- 30 min. Speurtocht langs voorwerpen die het leven en werken in het kamp tijdens de Tweede Wereldoorlog illustreren, met actieve zoekopdrachten, opdrachten met de zintuigen en reflectievragen.
- 10 min. Nabespreking en afscheid.

Colofon:

Samenstelling: Merel Thomese
Vormgeving: Frank de Wit

Met dank aan: Het Roode- of Burgerweeshuisfonds, Kamp de Beetse. VFonds, Historische Vereniging Westerwolde, Pilotschool groep 7/8.

Het lespakket is gemaakt in opdracht van de Historische Vereniging Westerwolde en een onderdeel van een lessenserie behorend bij de Canon van Westerwolde.

Fotoverantwoording:

Beeldmerk: Interneringskamp, bron: Nationaal Archief.
Kerk Onstwedde, bron archief gemeente Stadskanaal.
Kinderen in de oorlog, Excursie van het departement van Volksvoorlichting, Mol, W.F.M. / Stapf Bilderdienst, Fotocollectie Elsevier Binnenland.
Familie Zwanborn, bron: Kamp de Beetse.

Tijdlijn: Werklozen, bron: Groninger Archieven.
Joodse bewoners, kamp: bron: Groninger Archieven, Joodse mensen vertrekken op station Amsterdam, bron: Nationaal Archief.
Kamp werkverschaffing, bron: Groninger Archieven
NSB/SS, Stadhuis, door Nederlands Persbureau, bron Groninger Archieven en kaalgeschoren jongen en mensen achter prikkeldraad, bron Nationaal archief.

Opdrachtkaarten: Museum Kamp de Beetse: Jan Eddy Siemons.
PowerPoint: Groninger archieven

PowerPoint

Oorlogsjaren

Lesdoelen:

- Kennismaken met de geschiedenis van Westerwolde tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Inzicht krijgen in belangrijke gebeurtenissen zoals de Duitse inval, de verdediging van Nederland, Kamp de Beetse en de bevrijding van Westerwolde.
- Begrijpen van de impact van oorlog op mensen en gemeenschappen.

Les:

Laat de PowerPoint zien en vertel de onderstaande tekst erbij. Lesduur: 60 minuten.

DIA 1: Cover

DIA 2: Inleiding en canon (10-15 min)

Doel: Korte introductie over Westerwolde en de context van de Tweede Wereldoorlog.

Begin met het uitleggen van de Canon van Westerwolde: 'Deze les gaat over de geschiedenis van Westerwolde, een streek in de provincie Groningen, tijdens de Tweede Wereldoorlog.'

Kaart van Westerwolde

Toon de afbeelding van de drie vensters (De Duitse inval, Kamp de Beetse en de Bevrijding) en geef kort aan wat elk venster inhoudt.

- De Duitse inval verwijst naar de snelle bezetting van Nederland door Duitse troepen in mei 1940, waarmee de Tweede Wereldoorlog voor Nederland begon.
- Kamp de Beetse was een van de kampen waar mensen, waaronder Joden, door de Duitsers werden vastgehouden.
- De Bevrijding markeert het moment in mei 1945, toen Nederland werd bevrijd van de Duitse bezetting.

DIA 3: Woordweb en discussie (10 min)

Doel: Het ophalen van voorkennis over de Tweede Wereldoorlog en het verdiepen van de begrippen.

Maak samen met de leerlingen een woordweb op het digibord over de Tweede Wereldoorlog.

Vraag: 'Wat weten jullie van de Tweede Wereldoorlog? Welke belangrijke woorden komen er bij jullie op?'

Vraag ook naar specifieke gebeurtenissen: 'Zijn er verhalen uit je familie over de oorlog? Is er iets gebeurd in je dorp? De oorlog heeft het leven van gewone mensen beïnvloed. Wat denk je dat kinderen zoals jij in die tijd hebben meegemaakt?'

Bespreek begrippen zoals NSB'ers en Joden.

De NSB'ers waren mensen in Nederland die tijdens de Tweede Wereldoorlog de Duitse bezetting steunden en samenwerkten met de Duitse bezetters.

Joden waren mensen van het joodse geloof of met joodse voorouders, en zij werden tijdens de oorlog vervolgd en gediscrimineerd.

Het was een moeilijke tijd waarin veel mensen moesten kiezen aan welke kant ze stonden.

DIA 4: Deel 1: De Duitse inval (15 min)

Doel: De gebeurtenissen rondom de Duitse inval en de verdediging van Nederland.

DIA 5: Begin met uitleg over de Duitse inval op 1 september 1939 en het belang van de oorlog.

Bespreek de kazematten die langs de grens werden gebouwd en de beperkte middelen van het Nederlandse leger.

'In Oost-Groningen waren er niet veel Nederlandse soldaten, en er waren weinig zware wapens zoals tanks.'

Toon beelden van kazematten en de mobilisatie van het leger.

PowerPoint

Oorlogsjaren

DIA 6: De verdediging van Nederland:

Toon dat er veel bruggen werden opgeblazen.

DIA 7: Bespreek de aanval en overgave van Nederland:

'In de nacht van 9 op 10 mei 1940 viel Duitsland Nederland binnen, en op 15 mei gaf Nederland zich over.'

De Duitse inval in Nederland verliep langs drie hoofdlijnen. Bovendien waren er luchtlandingen in Zuid-Nederland en werd Rotterdam gebombardeerd. De rode lijnen geven de Nederlandse verdedigingslijnen weer. Voor Noord-Nederland gold: vertraag de Duitsers en trek terug naar de Afsluitdijk.

Dit kan interactief door leerlingen korte vragen te stellen, zoals: 'Wat zouden de Nederlanders gedaan hebben als er meer tanks waren?' of 'Wat zou jij gedaan hebben als soldaat in die tijd?'

DIA 8: Digitale quiz Deel 1 (10 min)

Doel: Korte toets om te controleren of de leerlingen de belangrijkste feiten hebben begrepen.

Vraag 1: Wanneer begon de Tweede Wereldoorlog?

- a. 1 januari 1940
- b. 1 september 1939
- c. 5 mei 1945

Antwoord: b. 1 september 1939

Vraag 2: Wat was het eerste doel van de Duitse troepen tijdens de inval in Noord-Nederland?

- a. De zee oversteken
- b. De hoofdstad Amsterdam veroveren
- c. De Afsluitdijk bereiken

Antwoord: c. De Afsluitdijk bereiken

Vraag 3: Wat gebeurde er op 15 mei 1940?

- a. De oorlog eindigde
- b. Het Nederlandse leger capituleerde

c. De Duitsers verlieten Nederland

Antwoord: b. Het Nederlandse leger capituleerde

- Je kunt het ook in groepsvorm doen, waarbij ze overleggen voor ze antwoorden geven.
- In kleine groepjes kunnen ze nadenken over wat ze zouden doen als ze in die situatie zaten, en hun ideeën delen.

DIA 9: Deel 2: Kamp de Beetse (15 min)

Doel: Kennismaken met het kamp en de geschiedenis van de mensen die daar verbleven.

DIA 10: Bespreek de geschiedenis van Kamp de Beetse:

'Kamp de Beetse werd in 1935 geopend voor werklozen, maar later werd het ook een kamp voor Joodse mannen.'

Leg uit dat de werklozen daar moesten werken in de veengronden en dat de omstandigheden daar slecht waren.

DIA 11: Bespreek de Joodse mannen die naar het kamp werden gebracht en later naar Westerbork en Auschwitz werden vervoerd.

'In 1941 werden Joodse mannen opgeroepen en naar Kamp de Beetse gebracht, en later naar Westerbork.' De Joodse Raad besloot werkloze Joden naar werkkampen in vooral Noord-Oost Nederland te sturen. Door de regels van de Duitse bezetter hadden veel Joden in Nederland geen werk meer en waren ze afhankelijk van de Duitse overheerser. De werkelijke reden om de Joden naar het kamp te brengen werd niet gezegd. De Duitsers wilden namelijk de Joden bij elkaar krijgen in een soort wachtkamer om ze in grote groepen tegelijk naar Westerbork en Auschwitz te kunnen brengen.

Deze uitleg kan kort en krachtig worden gedaan. Laat ook ruimte voor vragen van de leerlingen.

PowerPoint

Oorlogsjaren

DIA 12: Vertel het volgende echt gebeurde verhaal:

In de donkere nacht vertelde Isidor van der Hal aan zijn dochtertje Henriëtte hoe bang hij was geweest in Kamp de Beetse, maar dat hij toch was ontsnapt. Hij zat in het kamp omdat hij niet met de Duitsers wilde samenwerken. Toen hoorde hij van de kampleiding dat iedereen naar het doorgangskamp Westerbork moest, en dat dit vaak leidde naar Auschwitz, waar de Joden werden gedood. De andere Joodse mannen vluchtten niet. Ze kregen namelijk van de SS te horen dat vluchten gevaarlijk was voor hun familie en dat ze hun vrouwen en kinderen weer zouden zien in kamp Westerbork.

Isidor besloot te vluchten. Hij verstopte zich in een oude molen, vol angst maar ook vastberaden om zijn familie te redden. Toen zijn vrouw beviel, legden ze Henriëtte in een kinderwagen op straat, in de hoop dat iemand haar zou helpen. En gelukkig gebeurde dat! Iemand nam Henriëtte mee en zorgde voor haar. Haar ouders en zij overleefden de oorlog.

Het mesje dat haar vader bij zich droeg, bewaart Henriëtte goed. Dit moedige verhaal gaf haar hoop en leerde haar om nooit op te geven, wat er ook gebeurt.

Vraag na afloop: Vind je Isidor moedig? Waarom is het zakmes belangrijk voor Henriëtte?

DIA 13: Na de oorlog werden er NSB'ers in het kamp gevangen gehouden en werd het daarna gesloten.

Nu is het een museum.

DIA 14: Deel 3: Bevrijding van Westervolde (15 min)

Doel: De bevrijding van de regio en de rol van de Poolse soldaten.

DIA 15: Bespreek de bevrijding van Oost-Groningen:

In april 1945 werd Oost-Groningen bevrijd door Poolse soldaten, die moesten vechten tegen de Duitsers die de bruggen hadden ontploft.

DIA 16: Herinnering aan de bevrijding:

Op 11 april kwamen de Poolse soldaten in Groningen aan en bevrijdden snel plaatsen zoals Ter Apel.

DIA 17: Aftocht van Duitse soldaten.

DIA 18: Bespreek de bevrijding van Oost-Groningen:

'De bevrijding werd herdacht met monumenten en plaquettes, zoals in Veele en Bourtange, waar hevige gevechten hadden plaatsgevonden, om de moed van de bevrijders te eren.'

'Wat denken jullie dat de mensen gevoeld moeten hebben toen ze bevrijd werden?'

DIA 19 . Digitale quiz-Deel 2 (10 min)

Doel: Toetsing van de kennis over de bevrijding.

Vraag 1: Wanneer werd Oost-Groningen bevrijd van de Duitse bezetting?

- a. April 1945
- b. April 1944
- c. April 1946

Antwoord: a. April 1945

Vraag 2: Welke soldaten hielpen mee met de bevrijding van Oost-Groningen?

- a. Amerikaanse soldaten
- b. Poolse soldaten
- c. Britse soldaten

Antwoord: b. Poolse soldaten

PowerPoint

Oorlogsjaren

Vraag 3: Wat was een reden waarom de Poolse soldaten een lange weg moesten nemen om Oost-Groningen te bereiken?

- a. Er was een grote parade
- b. Ze waren verdwaald
- c. Alle bruggen waren opgeblazen

Antwoord: c. Alle bruggen waren opgeblazen

Maak deze quiz interactief door leerlingen in kleine groepjes te laten overleggen, waarna ze hun antwoorden delen.

DIA 19. Afsluiting

Zijn er vragen?

Wat hebben ze geleerd?

Opdrachten

Het begin van de Tweede Wereldoorlog in Westervolde.

Lees de venstertekst <https://www.canonvannederland.nl/nl/page/245994/de-duitse-inval>

Groninger archieven

De inspectie van koningin Wilhelmina in Oost-Groningen

Overgave in Wageningen. Nationaal archief.

De capitulatie van het Nederlandse leger

De Duitse inval in Polen

Grenscontrole bij Barntflair, winter 1939-1940. Foto graaf onbekend, collectie Gemeentearchief Vlagtwedde.

De mobilisatie van het Nederlandse leger

De Duitse patrouilles passeren de grens

1. Gebeurtenissen

Doen:

- Maak een tijdlijn en zet de gebeurtenissen in de juiste volgorde.
- Vertel per gebeurtenis in je eigen woorden wat er precies gebeurde.

Opdrachten

Het begin van de Tweede Wereldoorlog in Westervolde.

2. Beantwoord de volgende vragen op basis van de venstertekst.

- Wat was de reactie van de Nederlandse regering op de Duitse inval in Polen?
- Waarom was de troepenmacht in Oost-Groningen zwak?
- Wat gebeurde er in de nacht van 9 op 10 mei 1940?
- Wat was het doel van de Duitse troepen tijdens hun inval in Nederland?

Bron: Wikicommons, Mili Rijksmonument 525572

3. Kazematten verkennen.

Onderzoek de kazematten die in Westervolde te vinden zijn. Kies één van de kazematten (bijvoorbeeld in Bourtange, Bellingwolde of Ter Apel) en schrijf een kort verslag waarin je beschrijft:

- Waar de kazemat zich bevindt.
- Wat een kazemat is en waarom ze werden gebouwd.
- Wat je zou voelen of denken als je zelf bij zo'n kazemat zou staan.
- Vergeet niet om je verslag aantrekkelijk te maken met foto's of tekeningen van de kazematten!

S-kazemat 538 langs Defensiekanaal

Antwoorden

Het begin van de Tweede Wereldoorlog in Westervolde.

1. Tijdlijn maken en schrijf betekenis op.

1. Duitse inval in Polen (1 september 1939)

Betekenis: Dit markeerde het begin van de Tweede Wereldoorlog, omdat Duitsland Polen binnenviel.

2. Mobilisatie van het Nederlandse leger

Betekenis: De Nederlandse regering zette het leger in paraatheid om zich voor te bereiden op een mogelijke oorlog.

3. Inspectie van koningin Wilhelmina in Oost-Groningen (22 juni 1939)

Betekenis: Koningin Wilhelmina kwam de troepen inspecteren die aan de grens stonden, wat de aandacht op de voorbereiding voor oorlog vestigde.

4. Duitse patrouilles passeren de grens (nacht van 9 op 10 mei 1940)

Betekenis: Dit markeerde de daadwerkelijke inval van de Duitsers in Nederland, wat leidde tot de oorlog in ons land.

5. Capitulatie van het Nederlandse leger (15 mei 1940)

Betekenis: Dit was het moment waarop Nederland zich overgaf aan de Duitse troepen, na weinig tegenstand.

2. Vragen beantwoorden

1. Wat was de reactie van de Nederlandse regering op de Duitse inval in Polen?

De Nederlandse regering reageerde met een algehele mobilisatie van het leger om zich voor te bereiden op een mogelijke oorlog.

2. Waarom was de troepenmacht in Oost-Groningen zwak?

De troepenmacht was zwak omdat er nauwelijks artillerie, zoals kanonnen en tanks, beschikbaar was en de commandoposten verspreid waren.

3. Wat gebeurde er in de nacht van 9 op 10 mei 1940?

In de nacht van 9 op 10 mei 1940 passeerden de eerste Duitse patrouilles de grens met Groningen en werd het bevel gegeven om bruggen en sluizen op te blazen.

4. Wat was het doel van de Duitse troepen tijdens hun inval in Nederland?

Het doel van de Duitse troepen was om snel via de Afsluitdijk naar de Randstad op te trekken.

3. Kazematten verkennen

1. Waar de kazemat zich bevindt:

De kazemat in Bourtange bevindt zich bij de parkeerplaats van de Vesting Bourtange, vlakbij de grens met Duitsland.

Ter Apel: tussen Barnflair en Ter Apel.

Bellingwolde: langs het B.L. Tijdenskanaal, bijvoorbeeld bij de Wijmeesterbrug.

2. Wat een kazemat is en waarom ze werden gebouwd:

Een kazemat is een soort bunker die tijdens oorlogen wordt gebouwd om soldaten te beschermen en hen een strategisch voordeel te geven. Ze werden gebouwd om de grens en belangrijke posities te verdedigen tegen aanvallers.

3. Wat je zou voelen of denken als je zelf bij zo'n kazemat zou staan:

Als ik bij de kazemat zou staan, zou ik me misschien klein en kwetsbaar voelen door te beseffen dat het een plek was waar mensen gevochten hebben. Het zou me ook trots maken te weten dat deze constructies ooit dienden om mensen te beschermen en dat het een belangrijk deel van onze geschiedenis is. Misschien zou ik ook nieuwsgierig zijn naar de verhalen van de soldaten die daar hebben gezeten.

Opdrachten

Maak de vragen in groepjes van 4 kinderen.

Lees de venstertekst <https://www.canonvannederland.nl/nl/page/245797/bevrijding-van-westerwolde>

יְסִיד אֶחָד אֶתְּחִיל לְךָ עֵמֶלֶק לֹא חֶשֶׁבֶן
GEDENK WAT AMMERK O GERNAK HEEFT
VERGEET NIET NIET . . . DECI 25 11 19

TER HERINNERING AAN DE 46 GEDEPORTEERDEN
VAN DE JODSE GEMEENTE BOURTANGE
VLAGTWEDDE UIT DE JAREN 1940 - 1945

SIMON ABRAHAM BRAAF	43 JAAR	LOUISE FRANK	5 JAAR	MOZES MOZES	9 JAAR
HEIMAN DE BEER	80 JAAR	MOZES MOZES	23 JAAR	EFINA MOZES	6 JAAR
MEIJER SALOMONS	80 JAAR	JANIJE VRENGEL	63 JAAR	JUACQUES BRAAF	50 JAAR
ROSALIE ROTHCHILD	75 JAAR	SIMON MEIJER	43 JAAR	EVA PINTO	80 JAAR
MEIER JACOBSON	87 JAAR	SAARTJE VALK	41 JAAR	LOUISE ALLEID BRAAF	31 JAAR
ROOSENB. MOZES	84 JAAR	MARIANNE MEIJER	31 JAAR	ALIDA HENDRIETTE BRAAF	30 JAAR
MOZES LEVIE	43 JAAR	LOUISA MEIJER	31 JAAR	LOUIS SACHS	80 JAAR
BERTHA JACOBSON	38 JAAR	GOLDINA MEIJER	8 JAAR	JACOB SACHS	49 JAAR
TINEKE FLORENTINA LEVIE	9 JAAR	GROELINA MEIJER	9 JAAR	JEANETTE FRANK	30 JAAR
ROOSJE ANNA LEVIE	5 JAAR	LEVIE VALK	44 JAAR	EMMA SACHS	23 JAAR
REGRIED FRANK	46 JAAR	FOKJE MOZES	33 JAAR	JOHIE SACHS	15 JAAR
WILHE SERLINA SACHS	46 JAAR	MOZES VALK	14 JAAR	REGINA HES	61 JAAR
JULIUS FRANK	19 JAAR	BARTHA VALK	37 JAAR	HARTDO. KESSES	28 JAAR
EMMA FRANK	18 JAAR	SAMSON MOZES	36 JAAR	ROSA MEIJER	45 JAAR
FANNY FRANK	6 JAAR	JETTA REBECCA SCHRIJVER	11 JAAR	WILDOUS GONPEL ROSES	18 JAAR
		MOZES MEIJER	17 JAAR	BETJE VAN DER BRUG	50 JAAR

1. Schrijf de betekenis van deze woorden op.

Opzoeken in een woordenboek als je het niet weet.

- Bezetting
- Weerstand
- Soldaten
- Monument

2. Schrijf in je eigen woorden wat "bevrijd" betekent, en geef een voorbeeld van iets dat bevrijd kan worden.

3. Waar en wanneer?

Maak een lijst van de plaatsen die in de tekst worden genoemd waar de bevrijding heeft plaatsgevonden. Noteer de datum van de gebeurtenis erbij.

4. Discussiepunt:

Het is niet belangrijk om monumenten te hebben ter herinnering aan de bevrijding van Oost-Groningen want wij hebben de oorlog niet meegemaakt.

Mee eens of oneens?

Schrijf een paar zinnen over jouw mening.

Antwoorden

Bespreek centraal de antwoorden en laat ieders mening naar voren komen.

- 1. Bezetting:** Wanneer een land of gebied onder controle staat van vijandelijke soldaten.
Weerstand: Tegenstand bieden of vechten tegen iets.
Soldaten: Mensen die in het leger werken en vechten.
Monumenten: Herinneringen die gemaakt zijn om iets of iemand te eren.

2. 'Bevrijd'

Dit betekent dat een grondgebied of persoon weer vrij is van controle of onderdrukking door een vijand. Een voorbeeld van iets dat bevrijd kan worden, is een gebied dat zijn onafhankelijkheid herwint tijdens een oorlog, zoals Oost-Groningen.

3. Waar en wanneer?

De bevrijding vond plaats op de volgende plekken met de bijbehorende data:

- Kaart afbeelden met plekken.
- Ter Apel - 11 april 1945
- Musselkanaal - 11 april 1945
- Stadskanaal - 12 april 1945
- Sellingen - 12 april 1945
- Onstwedde - 12 april 1945
- Tange-Alteveer - 13 april 1945
- Blijham - 13 april 1945
- Bourtange - 15 april 1945
- Nieuweschan - 16 april 1945
- Westerwolde - 18 april 1945 (bezetter volledig verdreven)

4. Discussiepunt:

Bijvoorbeeld:

Oneens: Ik vind het belangrijk om monumenten te hebben ter herinnering aan de bevrijding van Oost-Groningen omdat ze ons herinneren aan de offers die zijn gebracht voor onze vrijheid. Monumenten helpen om de geschiedenis levend te houden, zodat we de gebeurtenissen van de oorlog niet vergeten en waardering tonen voor de moedige soldaten en burgers die hebben geleden. Ze bieden ook een plek voor reflectie en waardering, zodat de lessen van het verleden ons blijven inspireren om ons in te zetten voor vrede en vrijheid.

Eens: degene die het hebben meegemaakt zijn er bijna allemaal niet meer. Voor de mensen van nu zijn dingen uit hun eigen leven belangrijker.

Opdrachten

Stenen beschilderen

Duur van de les: 1 tot 1,5 uur

Lesdoelen:

- Deze les combineert zowel creatief als historisch onderwijs en biedt de leerlingen de mogelijkheid om op een persoonlijke manier de geschiedenis te verwerken en te herdenken.
- De leerlingen reflecteren op de impact van deze gebeurtenissen en de menselijke verhalen achter de geschiedenis van het Joodse werkkamp Kamp de Beetze tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- Leerlingen ontwikkelen hun creatieve vaardigheden door het beschilderen van stenen met symbolen of boodschappen die de herinnering aan de Joodse werkkampen levend houden.
- Het beschilderen van een steen stelt leerlingen in staat om hun creativiteit te uiten, terwijl ze tegelijkertijd iets leren over de betekenis achter herdenkingsobjecten zoals stenen die vaak op graven of monumenten worden gelegd.

Voorbereiding:

Geef elke leerling een steen. Zorg ervoor dat de stenen een beetje glad zijn om op te schilderen. De stenen kunnen variëren in grootte, maar moeten groot genoeg zijn om een afbeelding of tekst te schilderen. Leg de andere materialen ook klaar.

Materialen:

- Stenen (ongeveer 10-15 cm groot)
- Acrylverf in verschillende kleuren (weerbestendige verf indien mogelijk)
- Kwasten van verschillende groottes
- Waterbakjes voor het schoonmaken van de kwasten
- Papieren servetten of doekjes
- Een blanco vel papier voor het schetsen van ontwerpen

1. Inleiding en historische context (15-10 minuten)

Inleiding: In de Joodse traditie leggen mensen een steen op een graf om respect en herinnering te tonen aan iemand die is overleden. Dit wordt "tzitzit" genoemd. Het idee komt van een oude gewoonte om een graf te markeren met een steen, zodat het niet verloren gaat. Later kreeg het een diepere betekenis: door een steen te leggen, toon je liefde en zorg voor de overledene en hun goede daden. Naast stenen kunnen Joden ook gras leggen of kaarsen branden om het graf te eren.

De leerlingen gaan een steen beschilderen als onderdeel van een herdenkingsactiviteit voor de oorlogsjaren en het bezoek aan Kamp de Beetze. Laat de leerlingen kort nadenken en discussiëren over de betekenis van herinnering en hoe ze zelf zouden willen dat deze periode van de geschiedenis herinnerd wordt. Wat kunnen zij doen om ervoor te zorgen dat de verhalen niet vergeten worden?

2. Kern : Creatieve activiteit – Stenen beschilderen (30-40 minuten)

Ontwerp en schets:

Laat de leerlingen eerst een ontwerp maken op papier. Ze kunnen een symbolen kiezen die hen doen denken aan de Joodse werkkampen, of een boodschap die ze willen overbrengen. Dit kan variëren van symbolen van hoop en kracht, tot meer sombere en reflectieve beelden zoals een gebroken ketting, een gevangenishek, of een enkele bloem in een verlaten veld.

Laat de leerlingen hun ontwerp overbrengen op de steen. Moedig ze aan om kleuren en symbolen te gebruiken die voor hen betekenisvol zijn en die respectvol omgaan met de ernst van het onderwerp. Tijdens het schilderen kunnen ze naar muziek luisteren die past bij de sfeer, bijvoorbeeld klassieke muziek die de stilte en het verdriet kan benadrukken.

Opdrachten

3. Reflectie en bespreking (15 minuten)

Presentatie van de werken:

Aan het einde van de les mogen de leerlingen hun stenen aan de klas laten zien en kort uitleggen waarom ze voor het specifieke ontwerp hebben gekozen. Dit kan helpen bij het uiten van hun gedachten over de geschiedenis en hoe zij die herdenken.

Reflectie:

Besprek met de leerlingen wat ze geleerd hebben van deze activiteit en hoe het hen heeft geholpen om meer inzicht te krijgen in de geschiedenis van de Joodse werkkampen. Wat hopen ze dat anderen leren van de herinnering aan deze tijd?

Afronding (5 minuten)

Verzamelen van de stenen:

Als de stenen klaar zijn, kunnen ze tijdelijk ergens in de school worden geplaatst om herinneringen op te roepen en als een stille herdenking van de slachtoffers van de werkkampen. Je kunt ook een plek kiezen waar de stenen permanent worden tentoongesteld, als een herdenkingsmonument. In overleg met Kamp de Beetse kunnen ze daar worden gepresenteerd.

Afsluitende woorden:

Sluit de les af met een kort moment van stilte ter herdenking van de mensen die geleden hebben in de werkkampen.

Voorbeelden van symbolen voor herdenking en stenen:

